

вѣршѣ” (Львів, 1616), у якій використовувався церковний спів “Слава во Вишних Богу”. Світське музичне мистецтво і світські форми музикування розвивалися також у придворних осередках - маєтках князів та вельмож. У кінці XVI ст. до них належав двір *Василя-Костянтина кн. Острозького*, який мав “музику” Лаврентія. Культували світську музику й музичні цехи, які представляли міське музикування і розвивали міську побутову музику. Існують найдавніші згадки про такі музичні цехи: кам’янець-подільський цех скрипалів та гусярів (1578), львівський (1580), острозький цех скрипалів (1629), музичний цех у Степані на Волині та ін. Цехові музиканти брали участь у різних міських заходах (виборах,

коронації), гри на святах, на хрестинах, весіллях тощо. Музичних записів світської музики цього часу поки що не знайдено.

Лит.: Корній Л. Історія української музики. ч. I (від найдавніших часів до середини XVIII ст.).- К.; Харків; Нью-Йорк, 1996; Корній Л. Українська шкільна драма і духовна музика XVII - першої половини XVIII ст.- К., 1993; Шевчук О. Київський наспів у контексті багаторозспівності (за матеріалами півчних книг XVI-XVIII ст.) // 36. наук. та наук.-метод. праць каф. фольклору та етнографії.- К., 1995.- С. 86-99; Цалай-Якименко О., Ясиновський Ю. Музичне мистецтво давнього Острога // *Острозька давнина: дослідження і матеріали.*- Львів, 1995.- (Вип.) I.- С. 76; Ясиновський Ю. Український нотолінійний Ірмолой як тип гімнографічного збірника: зміст, структура // ЗНТШ.- Львів, 1993.- Т. 226.- С. 41-56; Antonowycz M. *Ukrainische geistliche Musik / Ein Beitrag zur Kirchenmusik Osteuropas.*- München, 1990.

Миколаївська церква
(див. - Церква Миколаївська)

Митрополит Іларіон
(див. - Огієнко Іван
(митрополит Іларіон))

Михайло Гарабурда
(див. - Гарабурда Михайло)

Місяцеслов 1612 р.

М. - складова частина Часослова 25.05.1612 (арк. 176-351). Надрукований з окр. титульним аркушем, заголовок: “Місяцесловъ сиречь последованіе місяцем по преданію церковному, по уставу ж иже

“Молитовник”
(див. - “Требник”
 (“Молитовник”) 1606 р.)

Монастир капуцинів (див. -
Костел і монастир капуцинів
в Острозі)

Мстиславець Петро
(р. н., р. с. - нев.)

народ. в білоруському м. Мстиславлі в незначній міщанській родині, один з білоруських та

в Ієрусалиме святих лаври”. Датування в заголовку: “Повеленіємъ пресвятлаго и богохранимого княжети Януша Острозского каштеляна Краковского изобразися в Острозѣ. Лѣто о воплощенія Христова 1612 Мая 25”. Таким чином, ця книга була надрукована за вказівкою і підтримкою сина *В.-К.К. кн. Острозького Януша*. Формат 8°. Кількість аркушів: 3 нenum., 135 арк. Рядків 52. Друк у 2 фарби. Шрифт: 10 рядків - 59 мм. Гравюра: герб *кн. Януша Острозького* на зв. тит. арк. (розм. 97x71 мм.). На звороті 2-го арк. текст: “На старожитный клейноть ясне освещенныхъ и велможныхъ княжат Острозскихъ”. Ті ж вірші, що і в “Часослові” (текст: Укр. поезія... С. 180).

Міся зберіг.: Україна - Львів: ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України; Росія - Спб.: РНБ (дсф. примірник).

Каталоги стародруків: Бычков.- № 1.- С. 23; Быкова.- № 22.- С. 45, 46; Запаско, Ісасвич.- І.- № 88.- С. 36; Максименко.- № 200.- С. 37.

російських першодрукарів, гравірувальник. Разом з *І. Федоровим* працював у московській анонімній друкарні. Спільно надрукували першу точно датовану в Москві книгу “Апостол” (19 квіт. 1563 - 1 берез. 1564), а також у 1565 - два видання “Часовника” (1 - 7 серп. - 29 верес., 2 - 2 верес. - 29 жовт.). Біля 1566, після вимушеного від’їзду з Москви, забравши з собою майже всі друкарські матеріали (крім станка), першодрукарі переїхали в м. Заблудів (тепер у Білостоцькому воєводстві Республіки Польщі) до гетьмана Великого князівства Литовського Григорія Ходкевича, який мав намір видавати книги в перекладі на “просту”

мову, хоча задум Ходкевича не був здійснений через відрадження “людей мудрих в тому письмі” (очевидно, це був князь *Андрій Курбський* і старець *Артемій*, які негативно ставилися до перекладів білоруською мовою). Там з 8 лип. 1568 по 17 берез. 1569 в заснованій друкарні видали збірку повчань на теми євангельських текстів, які читали по неділях та святах - “Євангеліє учительне”. В цій книзі, крім прекрасно виконаних заставок, кінцівок та ініціалів, шрифту, вперше в їхній практиці використаний титульний аркуш, на якому вказано місце, назву і час видання, прізвище видавця, а на звороті - герб Ходкевича. У 1569 стався розрив у досить плідній праці друкарів. МП переїжджає до Вільна, а *І. Федоров* самостійно приступає до друкування “Псалтиря з Часословом”. Сьогодні історики по-різному пояснюють причину розриву співпраці. Одні вважають, що *І. Федоров* та МП мали незгоди особистого характеру. *Я.Д.Ісаєвич* пояснює тим, що як білорус МП краще усвідомлював наслідки Люблінської унії 1569, яка проголосила фактичне приєднання Великого князівства Литовського до Польщі. Однак, можливе і інше пояснення. У той час у Вільні передові білоруси з ініціативи унітського старости *Івана Зарецького* та його брата віленського бурмістра *Зеновія Зарецького* при великій фінансовій допомозі віленських купців *Кузьми* та *Лукаша Мамоничів* задумали організувати друкарню. Для цієї друкарні був потрібний досвідчений друкар. Їхні посередники провели переговори з МП, а, можливо, й з *І. Федоровим*, пообіцявши вищу платню. МП переїхав до Вільно, де став, по суті, технічним керівником і співвласником (разом з *К.Мамоничем*) друкарні. Він надрукував у Вільні “Євангеліє” (1575), “Псалтир”

Музей книги та друкарства в Острозі

МКтД в Острозі відкрито 10 груд. 1985. Його експозицію розміщено в Луцькій надбрамній вежі XVI ст., через яку, згідно з переказом, в’їжджав до Острога в груд. 1648 *Богдан Хмельницький*. Автором проекту архітектурно-

(закінчений в січні 1576), можливо, безвихідний “Часовник” (1575-1576). Віленські видання МП відзначаються великим чітким шрифтом, червоною в’язю на початку глав, високохудожніми заставками, титулами, гравюрами (зображення євангелістів, царя *Давида*). Книги, надруковані МП у Вільні, поза всяким сумнівом, помітно вплинули на подальший розвиток білоруського друкарства (друкарні *Мамоничів* і *Святодухівського братства* у Вільні). У берез. 1576 унаслідок конфлікту між *Мамоничами* і МП (затягнувся до 1579) всі непродані книги залишились у *Мамоничів*, а друкарське устаткування - за МП. Подальша доля друкаря невідома. Виходячи з того, що друкарський матеріал МП трапляється в острозьких виданнях (*Василій Великий “Книга о постничестві”, (1594); Іоанн Златоуст “Маргарит”, (1595); Буквар (“Книжка словенська, рескомаа грамматика”), (1598); “Отпис на лист... Іпатія Потія”, (1598); “Часослов”, (1602); “Лькарство на оспалий умисл чоловічий”, (1607), А.С.Зернова* висловила припущення про можливий його переїзд до Острога. Нею також простежено використання дощок МП іншими українськими друкарями: *Кирилом Транквіліоном Ставровецьким (“Зерцало богослов’я”. Почаїв, 1618), Тимофієм Вербицьким (два Часослови, “Псалтир” 1628), українсько-білоруським друкарем Спиридоном Соболев, румунськими друкарями в Говорському і Дянському монастирях.*

Лит.: Зернова А.С. Первопечатник Петр Тимофеев Мстиславец // Книга. Исследования и материалы.- М., 1964.- Сб. 9.- С. 77-111; Ісаєвич Я.Д. Першодрукар *Іван Федоров* і виникнення друкарства на Україні.- 2-е вид., допов.- Львів, 1983.- С. 40-43. *Немировский Е.Л.* Новый документ о Петре Тимофееве Мстиславце // ФЧ 1982.- М., 1987.- С. 33-41.

художнього оформлення музею став художник живописно-оформлювального комбінату з Санкт-Петербурга *Є.Є.Шаповалов*. Експозиція музею створена на кошти *Добровільного Товариства любителів книги України*. В основу побудови експозиції було покладено книжкову колекцію краєзнавчого музею, започатковану в 1902-1912 *Братством ім. кн. Острозьких*. Серед перших експонатів колекції - рукописні книги: *Четвероевангеліє XVI ст., Євангеліє*